

Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Sınıf Yönetimi Kontrol Yaklaşımlarının İncelenmesi

Z. Nalan YILMAZ¹

Özge AYDIN ŞENGÜL²

Hüseyin ÇAVDAR³

Özet

Araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının sınıf yönetimi kontrol yaklaşımlarının belirlenmesi ve bu yaklaşımları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 53 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Sınıf Yönetiminde "Kontrol Düzeyi Belirleme Ölçeği (KDBÖ)" kullanılarak toplanan verilerin analizinde, betimsel istatistikler hesaplanmış, t-testi ve tek yönlü varyans analizi testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre fen bilgisi öğretmen adaylarının en fazla orta düzey kontrol yaklaşımına sahip oldukları ve öğretmen adaylarının sınıf yönetimi kontrol yaklaşımlarının cinsiyet, akademik başarı, okulun sosyo-ekonomik düzeyi değişkenlerine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak alt boyutlar üzerinden değerlendirildiğinde, yüksek ve düşük düzey kontrol yaklaşımlarında sınıf mevcudu değişkenine göre anlamlı farklılığa rastlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kontrol yaklaşımları, sınıf yönetimi, fen bilgisi öğretmen adayları.

Analyzing Control Levels of Pre-service Science Teachers

Abstract

The purpose of the present study is to determine pre-service science teachers' control levels and compare them in relation to some variables. The study was designed in the survey model. The study group of the current research involved 53 pre-service science teachers who were studying in the fourth year of Elementary Science Education Program at the Education Faculty of Dumlupınar University. In the analysis of the data collected through "Control Level Questionnaire", descriptive statistics were calculated and independent sample t-test and one way ANOVA were employed. The results of the study revealed that the pre-service science teachers adopted approach of medium-level control and pre-service science teachers' control approaches did not differ according to gender, academic achievement and school socio-economic level variables. However, when evaluated on the sub-dimensions, a significant difference was found in the high and low-level control approaches according to the variables of the class size.

Keywords: Control approaches, classroom management, pre-service science teachers.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hakkari Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Hakkari, Türkiye.

² Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı, Kütahya, Türkiye.

E-mail: ozge.aydin@dpu.edu.tr

³ Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı, Kütahya, Türkiye.

GİRİŞ

Eğitimin amaçlarına ulaştırılabilmesi için sınıftaki kaynakların, insanların ve zamanın etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesine sınıf yönetimi adı verilir (İlgar, 2005). Sınıf yönetimi eğitim yönetiminin ilk basamağını oluşturmaktadır. Sınıfı yöneten öğretmen, süreç çerisinde görev ve sorumluluklarını öğrencileri ile paylaşabilir. Sınıf yönetiminde öğretmenlerin ve öğrencilerin yeri, öğretmenin kontrol yaklaşımı ile şekillenir (Yılmaz ve Şahin, 2016). Sınıf yönetiminin bileşenlerinden biri öğretmendir. Sınıf yönetiminde düzenin kurulması, sürdürülmesi ve gerekli durumlarda düzenin tekrar sağlanmasından öğretmen sorumludur. Yani sınıfı yönetme sorumluluğu aslında öğretmene aittir (Başar, 2009).

Öğretmenlerin eğitim süreci içerisinde duyarlı, tutarlı ve kararlı olmaları beklenmektedir. Öğretmenin davranışlarındaki tutarlılık sınıf yönetimi becerisini olumlu yönde etkileyecektir. Öğretmenler sınıflarını yönetirken uyguladıkları stratejilere dikkat etmelidirler. Benzer davranışlara verdikleri tepkiler aynı türden olmalıdır. Öğretmenlerin benimsedikleri kontrol yaklaşımlarının, kuramsal temellere sahip olduğu ve tutarlı bir şekilde uygulandığı sürece okula güç katacağı düşünülmektedir (Şahin, 2012).

Alanyazın incelendiğinde öğretmenler benimsedikleri kontrol yaklaşımlarına göre farklı şekillerde sınıflandırılmışlardır. Sınıf yönetimi ve disipline ilişkin modeller dayandıkları felsefe ve psikolojik temeller dikkate alınarak üç başlık altında kavramsallaştırılmıştır (Burden, 2006; Wolfgang, 1999; akt. Yılmaz ve Şahin, 2012). Wolfgang sınıf yönetimi yaklaşımlarını, *iletişim-dinleme modeli*, *yüzleştirme anlaşma modeli* ve *kural-sonuç modeli* olarak adlandırmıştır. Burden ise, *düşük düzey kontrol yaklaşımı*, *orta düzey kontrol yaklaşımı* ve *yüksek düzey kontrol yaklaşımını* olarak sınıflamıştır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda *müdahaleci*, *etkileşimli* ve *müdahaleci olmayan* olarak sınıflandırmalara rastlanmıştır (Aksoy, 2001). Bu çalışmada Burden sınıflaması esas alınmış ve öğretmen adaylarının sınıf yönetimi kontrol yaklaşımları bu sınıflamaya uygun olarak anılmıştır. **Düşük düzey kontrol yaklaşımı**, hümanist (insancıl) ya da öğrenci merkezli olarak da bilinen felsefi ve psikolojik temele dayanmaktadır (Burden, 2006). Öğrenciler kendi davranışlarından sorumludur, onların içsel potansiyelleri göz ardı edilemez. Öğretmen öğrencilerinin etkili öğrenmeleri ve bu ortamda kendilerini rahat hissetmeleri için gerekli sınıf düzenini sağlamalıdır. Sınıf içerisinde yapılacak etkinlikler ve kurallar belirlenirken öğrencinin düşünceleri, fikirleri, hissettikleri ve öncelikleri hesaba katılır. Öğrenci-öğretmen arasındaki sorunların çözümünde sıcaklık, empati ve diyalog sağlanması esas alınmaktadır (Wolfgang, 1999). **Orta düzey kontrol yaklaşımı**, hem insancıl hem de davranışçı felsefenin ilkelerine dayanır. Öğrencilerin davranışlarından hem kendileri hem de öğretmenleri sorumludur. Sınıf yönetimi süreci tam olarak öğretmen ve öğrencilerin ortak kararları ile şekillenir. Öğretmen öğrencinin gösterdiği olumsuz davranışla kendisini yüzleştirir ve bu yüzleştirmenin sonucunda genellikle öğrenci ve öğretmen arasında, geleceğe yönelik davranışların düzeltilmesi konusunda sözlü bir anlaşma sağlanır (Wolfgang, 1999). **Yüksek düzey kontrol yaklaşımı** ise geleneksel ya da davranışçı olarak bilinen felsefi ve psikolojik temele

dayanır. Öğrencinin dışsal güçler ve durumlarla geliştiği düşünülür. Bu gelişimde çevrenin çok büyük etkisi olduğuna inanılır. Öğretmenler öğrenciler için uygun davranışlarını seçmeli ve pekiştirmeli, uygun olmayan davranışın oluşmasını engellemelidir. Ayrıca öğretmenler öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol edemeyeceklerine inanırlar ve onları takip ederler. Öğretmen sınıf kurallarına uyan öğrencileri ödüllendirirken, olumsuz davranışları cezalandırır (Wolfgang, 1999).

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sınıf yönetimi kontrol düzeyleri, onların kişilik özellikleri ve aldıkları eğitim ile şekillenmektedir. Sınıf yönetimi uygulamalarında öğretmenler kendilerine en yakın gördükleri kontrol yaklaşımının stratejilerini kullanmaktadırlar. Bu bağlamda öğretmenin sınıfı yönetme davranışının bilimsel bir temele dayanmak zorunda (Çelik, 2008) olduğu da unutulmamalıdır. Genellikle öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarının konu alanı bilgisi ile donatılması öne çıkmaktadır. Ancak öğretmen adaylarının öğretim sürecini etkin olarak gerçekleştirip istenilen öğrenci başarısını elde edebilmeleri, sınıf içinde öğrenci davranışlarını yönetebilmeleri ile yakından ilişkilidir (Akcaoğlu ve Arsal, 2018). Bu araştırma, geleceğin öğretmenleri olarak fen bilgisi öğretmen adaylarının sınıf yönetimi kontrol yaklaşımlarını belirlemeyi ve bu yaklaşımları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, fen bilgisi öğretmen adaylarının uygulamada ortaya çıkan mevcut kontrol yaklaşımlarının belirlenmesinin amaçlandığı durum saptamaya yönelik betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın gerçekleşmesinde tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1995). Araştırmanın bağımlı değişkeni fen bilgisi öğretmen adaylarının kontrol yaklaşımıdır. Cinsiyet, akademik başarı, okulun sosyo-ekonomik düzeyi ve sınıf mevcudu araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 53 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesinde, öğretmen adaylarının “Okul Deneyimi” ve “Öğretmenlik Uygulaması” dersini tamamlamış olmaları ve bu ders kapsamında okullardaki deneyimlerinden yola çıkmaları amaçlanmıştır. Bu dersler kapsamında, öğretmen adaylarının sınıf içi gözlem yapma, öğretim ortamlarını hazırlama ve sınıfı yönetme gibi yeterliklere sahip olmaları beklenmektedir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının edindikleri deneyimlerin,

sınıf ortamında süreci yönetim şekillerinin belirlenmesinde de önemli olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo1 'de verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%	Toplam
Cinsiyet	Kadın	42	79.2	53
	Erkek	11	20.8	
Akademik başarı	2.00-2.99	40	75.5	53
	3.00-4.00	13	24.5	
Okulun sosyo-ekonomik düzeyi	Düşük	7	13.2	53
	Orta	36	67.9	
	Yüksek	10	18.9	
Sınıf mevcudu	1-20	5	9.4	53
	21-30	30	56.6	
	31 ve üzeri	18	34	

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %79.2'si kadın %20.8'i erkektir. Öğretmen adaylarının %75.5'inin akademik ortalaması 2.00-2.99 arasında %24.5'inin akademik ortalaması ise 3.00-4.00 arasındadır. Öğretmen adaylarının %13.2'si düşük, %67.9'u orta, %18.9'u yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğretmenlik uygulaması dersine katılmışlardır. Ayrıca, öğretmen adaylarının % 9.4'ü 1-20 arasında, %56.6'sı 21-30 arasında, %34'ü 31 ve üzeri sınıf mevcudunun olduğu okullarda öğretmenlik uygulaması dersine katılmışlardır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada fen bilgisi öğretmen adaylarının sınıf kontrol yaklaşımlarını belirlemek amacıyla Yılmaz ve Şahin (2012) tarafından geliştirilen, "Kontrol Düzeyi Belirleme Ölçeği (KDBÖ)" kullanılmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde ilk olarak alan yazın taraması yapılmış, sınıf içi gözlemler ve öğretmenlerle görüşmeler yapılarak 30 maddelik bir taslak form oluşturulmuştur. Taslak formun kapsam geçerliği için, farklı üniversitelerde görev yapan, sınıf yönetimi alanında çalışmaları olan ve fakültelerinde sınıf yönetimi dersini veren uzmanlara başvurulmuştur. Ölçek, uzmanlardan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda düzenlenmiş ve denemelik form hazırlanmıştır. Çalışmanın ön uygulaması Şırnak il merkezinde bulunan sekiz ilköğretim okulunda görev yapan 104 ilköğretim okulu sınıf ve alan öğretmenleri ile çalışma yürütülmüştür. Denemelik forma öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda madde tutarlılığına bakılmıştır. Madde puanları ile toplam puanlar arasındaki korelasyon, nokta çift serili korelasyon ile hesaplanarak madde ayırıcılık düzeyleri hesaplanmıştır. Buna göre, ölçekte yer alan 30 madde/60 ifade 21 madde/42 ifadeye düşürülmüştür. KDBÖ düşük, orta ve yüksek kontrol yaklaşımlarını temsil eden üç alt ölçeği içermektedir. 21 maddeye seçenek olarak sunulan 42 durum ifadesinin 14'ü düşük kontrol düzeyini (1b, 3b, 5a, 7a, 9b, 11a, 12a, 14b, 15b, 16a, 17b, 19b, 20b, 21b),

14'ü orta kontrol düzeyini (2b, 3a, 4b, 5b, 6b, 8b, 9a, 10b, 12b, 13b, 14a, 18a, 19a, 20a) ve 14'ü de yüksek kontrol düzeyini (1a, 2a, 4a, 6a, 7b, 8a, 10a, 11b, 13a, 15a, 16b, 17a, 18b, 21a) ifade etmektedir. Her bir alt ölçekten en az sıfır en fazla 14 puan alınabilir. En yüksek puan alınan alt ölçek, baskın olan kontrol yaklaşımını ifade etmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğretmen adaylarının kontrol yaklaşımlarını belirlemek amacıyla betimsel istatistikler kullanılmıştır. Karşılaştırmalar için, öncelikle, öğretmen adaylarının ölçeğe verdikleri yanıtların her bir değişkene ilişkin ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış, normallik ve varyansların homojenliği kontrol edilmiştir. Bu incelemelere göre; elde edilen veriler normal dağılıma sahip olduğu için verilerin analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır. Öğretmen adaylarının kontrol yaklaşımlarının çeşitli özelliklere göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ikili karşılaştırmalarda “t- testi”, ikiden çok değişkenli karşılaştırmalarda ise “tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA)” kullanılmıştır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde ise “Tukey Testi” kullanılmıştır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi tarzlarının üç kontrol yaklaşımından birini sürekli yansıması beklenemez. Sınıf yönetimi sürecinde öğretmen her bir kontrol yaklaşımını yansıtan uygulamalarda bulunabilir (Glickman ve Tamashiro, 1980). Bu sebeple değerlendirmeler hem genel hem de her bir alt ölçek üzerinden yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda öncelikle, öğretmen adaylarının kontrol yaklaşımlarına ilişkin betimsel istatistikler sunulmuş, ardından, çeşitli değişkenlere göre karşılaştırmalara yer verilmiştir. Tablo 2’de öğretmen adaylarının kontrol yaklaşımlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Kontrol Düzeyleri

Kontrol Düzeyi	N	%	\bar{X}	Ss
Düşük Düzey Kontrol	20	37.7	7.77	1.71
Orta Düzey Kontrol	28	52.8	8.55	1.37
Yüksek Düzey Kontrol	5	9.4	4.66	1.83
Toplam	53	100		

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının %37.7’si düşük düzey kontrol yaklaşımına, %52.8’i orta düzey kontrol yaklaşımına, %9.4’ü yüksek düzey kontrol yaklaşımına sahiptir. Buna göre öğretmen adaylarının genel olarak orta düzey kontrol eğiliminde oldukları görülmektedir. Düşük ve orta düzey kontrol yaklaşımları, çağdaş sınıf yönetimi anlayışına uygun olduğundan öğretmen adayları

tarafından benimsenmiş olmaları olumlu olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın diğer amacı, öğretmen adaylarının kontrol düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Söz konusu değişkenlerden ilki cinsiyettir. Tablo 3'te cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının kontrol düzeyleriyle ilgili t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3

Cinsiyete Göre Öğretmen Adaylarının Kontrol Düzeylerinin Karşılaştırılması

Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kontrol Düzeyi	Kadın	42	2.26	0.66	51	0.47	0.64
	Erkek	11	2.36	0.50			
Düşük Düzey Kontrol	Kadın	42	7.88	1.67	51	-0.89	0.38
	Erkek	11	7.36	1.86			
Orta Düzey Kontrol	Kadın	42	8.48	1.37	51	0.74	0.47
	Erkek	11	8.82	1.40			
Yüksek Düzey Kontrol	Kadın	42	4.62	1.99	51	0.32	0.75
	Erkek	11	4.82	1.17			

Tablo 3'te yer alan t testi sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre kontrol düzeylerini belirleme ölçeğinden aldıkları toplam puana [$t_{(51)} = 0.47$; $p > 0.05$] ilişkin farklılığın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca düşük, orta ve yüksek düzey kontrol yaklaşımına sahip öğretmenlerin aldıkları puan ortalamaları da cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Düşük düzey kontrol yaklaşımına sahip kadın öğretmen adaylarının puan ortalamaları erkek öğretmen adayların puan ortalamalarından yüksekken; orta ve yüksek kontrol yaklaşımına sahip erkek öğretmen adayların puan ortalamaları kadın öğretmen adaylarının puan ortalamalarından daha yüksektir. Tablo 4'te ölçekten alınan puanların akademik başarıya göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4

Akademik Başarıya Göre Öğretmen Adaylarının Kontrol Düzeylerinin Karşılaştırılması

Ölçek	Akademik Başarı	n	\bar{X}	S	sd	t	p
Kontrol Düzeyi	2.00-2.99	40	2.30	0.65	51	0.34	0.75
	3.00-3.99	13	2.23	0.60			
Düşük Düzey Kontrol	2.00-2.99	40	7.83	1.82	51	0.38	0.70
	3.00-3.99	13	7.62	1.33			
Orta Düzey Kontrol	2.00-2.99	40	8.53	1.48	51	-0.21	0.84
	3.00-3.99	13	8.62	0.96			
Yüksek Düzey Kontrol	2.00-2.99	40	4.65	1.99	51	-0.07	0.94
	3.00-3.99	13	4.69	1.32			

Tablo 4'te yer alan t testi sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının akademik başarılarına göre kontrol düzeylerini belirleme ölçeğinden aldıkları toplam puana [$t_{(51)} = 0.34$; $p > 0.05$] ilişkin farklılığın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca düşük, orta ve yüksek düzey kontrol yaklaşımına sahip öğretmenlerin aldıkları puan ortalamaları da akademik başarı değişkenine göre anlamlı bir farklılık

göstermemiştir. Tablo 5'te ölçekten alınan puanların okulun bulunduğu sosyo-ekonomik düzeye göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5

Okulun Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Öğretmen Adaylarının Kontrol Düzeylerinin Karşılaştırılması

Ölçek	Okulun sosyo-ekonomik düzeyi	n	\bar{X}	S	sd	F	p
Kontrol Düzeyi	Düşük	7	2.43	0.79	2-50	0.27	0.77
	Orta	36	2.28	0.61			
	Yüksek	10	2.20	0.63			
Düşük Düzey Kontrol	Düşük	7	8.29	0.52	2-50	0.45	0.64
	Orta	36	7.64	0.30			
	Yüksek	10	7.90	0.48			
Orta Düzey Kontrol	Düşük	7	7.86	1.57	2-50	1.48	0.24
	Orta	36	8.75	1.36			
	Yüksek	10	8.30	1.16			
Yüksek Kontrol	Düşük	7	4.86	1.57	2-50	0.10	0.91
	Orta	36	4.58	1.90			
	Yüksek	10	4.80	1.93			

Tablo 5'te yer alan ANOVA sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının okulun sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre kontrol düzeylerini belirleme ölçeğinden aldıkları toplam puana [$F_{(3-49)}=2.46$; $p>0.05$] ilişkin farklılığın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca düşük, orta ve yüksek düzey kontrol yaklaşımına sahip öğretmenlerin aldıkları puan ortalamaları da okulun sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Düşük ve yüksek kontrol yaklaşımına sahip öğretmen adaylarının puan ortalamalarının okulun sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan yerlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 6'da ölçekten alınan puanların okulun bulunduğu sosyo-ekonomik düzeye göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6

Sınıf Mevcuduna Göre Öğretmen Adaylarının Kontrol Düzeylerinin Karşılaştırılması

Ölçek	Sınıf mevcudu	n	\bar{X}	S	sd	F	p
Kontrol Düzeyi	1-20	5	1.80	0.45	2-50	3.75	0.03
	21-30	30	2.46	0.68			
	31 ve üzeri	18	2.11	0.47			
Düşük Düzey Kontrol	1-20	5	6.20	0.84	2-50	9.63	0.00
	21-30	30	8.53	1.67			
	31 ve üzeri	18	6.94	1.21			
Orta Düzey Kontrol	1-20	5	8.60	0.89	2-50	0.25	0.78
	21-30	30	8.43	1.50			
	31 ve üzeri	18	8.72	1.27			
Yüksek Kontrol	1-20	5	6.00	1.73	2-50	4.92	0.01
	21-30	30	4.03	1.87			
	31 ve üzeri	18	5.33	1.41			

Tablo 6’da yer alan ANOVA sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının sınıf mevcudu değişkenine göre kontrol düzeylerini belirleme ölçeğinden aldıkları toplam puana [$F_{(2-50)} = 3.75$; $p < 0.05$] ilişkin farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmen adaylarının kontrol düzeyleri ayrı ayrı incelendiğinde yüksek [$F_{(2-50)} = 4.92$; $p < 0.05$] ve düşük [$F_{(2-50)} = 9.63$; $p < 0.05$] düzey kontrole sahip öğretmen adaylarının ortalamaları arasında sınıf mevcudu değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklılıkların hangi sınıf mevcudları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Tukey Testi sonucunda, yüksek kontrol düzeyinde 21-30 arasında ve 31 ve üzeri sınıf mevcuduna sahip öğretmen adayları arasında; düşük kontrol düzeyinde ise 21-30 arasında sınıf mevcuduna sahip öğretmen adayları ile 1-20 arasında ve 31 ve üzeri sınıf mevcuduna sahip öğretmen adayları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Buna göre, yüksek düzey kontrol yaklaşımında 31 ve üzeri arasında sınıf mevcuduna sahip öğretmen adaylarının ortalamasının ($\bar{X} = 5.33$) 21-30 arasında sınıf mevcuduna sahip öğretmen adaylarından ($\bar{X} = 4.03$) daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Düşük düzey kontrol yaklaşımında ise 21-30 arasında sınıf mevcuduna sahip öğretmen adaylarının ortalamasının ($\bar{X} = 8.53$) 1-20 arasında ($\bar{X} = 6.20$) ve 31 ve üzeri ($\bar{X} = 6.94$) sınıf mevcuduna sahip öğretmen adaylarının ortalamasından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, fen bilgisi öğretmen adaylarının sınıf yönetimi kontrol yaklaşımlarının belirlenmesi ve bu yaklaşımları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının kontrol düzeyleri düşük, orta ve yüksek olarak ele alınmıştır. İlk olarak fen bilgisi öğretmen adaylarının sınıf yönetiminde düşük, orta ve yüksek düzey kontrole sahip olma durumları belirlenmiştir. Buna göre öğretmen adaylarının yaklaşık olarak yarıdan fazlasının orta düzey kontrol yaklaşımına sahip olduğu görülmektedir. Daha sonrasında, öğretmen adaylarının sırasıyla düşük düzey ve yüksek düzey kontrol yaklaşımına sahip oldukları görülmektedir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının kontrol yaklaşımlarının belirlendiği çalışmalar incelendiğinde yapılan araştırmanın bulgularına paralel olarak orta düzey kontrol yaklaşımın benimsendiği görülmektedir (Bailey ve Johnson, 1999; Şahin, 2012; Yılmaz ve Şahin, 2012, Polat, vd., 2013 ve Polat, vd., 2016). Ancak öğretmenlerin yarıdan fazlasının yüksek düzey kontrol yaklaşımına sahip olduklarını belirleyen araştırmalar da bulunmaktadır (Akbaba ve Altun, 1998 ve Kadak, 2008). Ayrıca fen bilgisi öğretmen adayları ile yapılan bir araştırmada öğretmen adaylarının “eğitim” boyutunda müdahaleci modeli tercih ederken, “birey” boyutunda ise müdahaleci olmayan modeli tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Savran ve Çakıroğlu, 2003 ve Okut, 2011). Savran ve Çakıroğlu (2004) fen bilgisi öğretmen adaylarının sınıf yönetiminin ders yönetimi alt boyutunda disiplinci bir yaklaşıma sahip olurken, insan yönetimi alt boyutunda ise disiplinci olmayan bir yaklaşıma sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının kontrol düzeyleri genelde ve alt boyutlar (düşük, orta, yüksek kontrol düzeyi) açısından değerlendirildiğinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Yapılan araştırmanın sonucuna paralel olarak Martin, Yin ve Baldwin'in (1997) araştırmalarında cinsiyetler arası farka rastlanmamıştır. Ayrıca Savran ve Çakıroğlu (2004) fen bilgisi öğretmen adayları ile yaptıkları araştırmalarında öğretmen adaylarının sınıf yönetimine yönelik yaklaşımları ile cinsiyetleri arasında fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak, kadın öğretmenlerin öğrencilerin kontrolü konusunda erkek öğretmenlere oranla daha otoriter olduğu (Celep,2000) veya erkek öğretmenlerin kadınlara oranla daha müdahaleci olduğu araştırmalar da alan yazında bulunmaktadır (Martin ve Yin, 1997).

Öğretmen adaylarının kontrol düzeyleri genelde ve alt boyutlar (düşük, orta, yüksek kontrol düzeyi) açısından değerlendirildiğinde akademik başarı değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının kontrol düzeyleri genelde ve alt boyutlar (düşük, orta, yüksek kontrol düzeyi) açısından değerlendirildiğinde öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında buldukları okulun sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Öğretmen adaylarının kontrol düzeyleri orta düzey kontrol yaklaşımı açısından değerlendirildiğinde, öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında buldukları okulun sınıf mevcudu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Ancak düşük kontrol düzeyinde 21-30 arasında sınıf mevcuduna sahip öğretmen adaylarının lehine; yüksek kontrol düzeyinde ise 31 ve üzeri arasında sınıf mevcuduna sahip öğretmen adaylarının lehine kontrol düzeylerinin farklılaştığı görülmektedir. Ünal ve Ünal (2009) araştırmalarında sınıf mevcutlarına göre, 25 ve üzeri öğrenci sayısına sahip sınıfların öğretmenlerinin daha fazla müdahaleci davrandıklarını belirtmişlerdir.

Bu araştırma Burden'ın sınıf yönetimi kontrol düzeyleri sınıflamasının Fen Bilgisi öğretmen adayları tarafından hangi düzeyde tercih edildiğini saptamaya çalışmıştır. Ancak her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da sınırlılıkları vardır. Bir devlet üniversitesinin son sınıf Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencilerinin görüşleri ile alınarak veriler toplanmıştır. Farklı üniversitelerde ve farklı bölümlerde eğitim gören öğretmen adayları ile yapılacak çalışmalar alana katkı sunacaktır. Ayrıca tüm üniversitelerde verilen Öğretmenlik Uygulaması dersleri, Sınıf Yönetimi dersinde edinilen teorik bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesine fırsat sağlamalıdır. Bu sayede öğretmen adayları sistem içine öğretmen sıfatı ile dahil olmadan lisans eğitimleri sırasında edindikleri teorik bilgileri beceriye dönüştürebileceklerdir.

Kaynakça

Akbaba, S. ve Altun, A. (1998). Teachers' reflections on classroom management. *Reports-Research* (143). ERIC 425148.

- Akcaoğlu, M. Ö. ve Arsal, Z. (2018). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının sınıf yönetimi tutum ve inançları üzerindeki etkisi. İçinde S. Dinçer (Ed.). *Değişen dünyada eğitim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Aksoy, N. (2001). Sınıf yönetimi ve disiplin modellerinin dayandığı temel yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 9-20.
- Bailey, G., & Johnson, B. (2008). *Preservice teachers' beliefs about discipline before and after student teaching*. University of South Carolina, Upstate <http://www.uscupstate.edu/academics/education/issues/bailey.johnson>.
- Başar, H. (2009). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Burden, P. R. (2006). *Classroom management creating a successful K-12 learning community*. John Wiley & Sons, Inc.
- Celep, C. (2000). The correlation of the factors: the prospective teachers' sense of efficacy and beliefs, and attitudes about student control. *Reports-Research*, (143). ERIC 451157.
- Çelik, V. (2008). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları,
- Glickman, C. D. ve Tamashiro, R. T. (1980). Clarifying teachers' beliefs about discipline. *Educational Leadership*, 37(6), 459-464.
- İlgar, L. (2005). *Eğitim yönetimi okul yönetimi sınıf yönetimi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Kadak, Z. (2008). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin liderlik stilleri ile sınıf yönetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Martin, N. K. ve Yin, Z. (1997). *Attitudes and Beliefs Regarding Classroom Management Style: Differences Between Male and Female Teachers*. Paper presented at the annual meeting of the Southwest Educational Research Association. Austin, TX. ERIC 404738
- Martin, N. K., Yin, Z. ve Baldwin, B. (1997). *Beliefs regarding classroom management style: differences between male and female, urban and rural secondary level teachers*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association. Chicago, IL. ERIC 408136.
- Polat, S., Kaya, S. ve Akdağ, M. (2013). Öğretmen adaylarının sınıf disiplinine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 877-890.
- Polat, S., Arslan, Y. ve Satıcı, A. (2016). Öğretmenlerin mesleki tutumları ile sınıf disiplin modeli tercihleri arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 675-691.
-
-

- Okut, L. (2011). İlköğretim fen ve teknoloji, matematik öğretmenlerinin eğitime ve sınıf yönetimine ilişkin inançları arasındaki ilişki. *Pegem Eğitim ve Öğretim / Pegem Journal of Education and Instruction*, 1(4), 39-51.
- Savran, A. ve Çakıroğlu, J. (2003). Differences between elementary and secondary preservice science teachers' perceived efficacy beliefs and their classroom management beliefs. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(4),15-20.
- Savran, A., & Çakıroğlu, J. (2004). Preservice science teachers' orientations to classroom management. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 124-130.
- Şahin, A. E. (2012). İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi yaklaşımları. *CİTO Eğitim: Kuram ve Uygulama Dergisi*, 16, 22-28.
- Ünal, Z. Ve Ünal, A. (2009). Comparing beginning and experienced teachers' perceptions of classroom management beliefs and practices in elementary schools in Turkey. *The Educational Forum*, 73(3), 256-270.
- Wolfgang, C. H. (1999). *Solving discipline problems: Methods and models for today's teachers (4th ed.)*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Yılmaz, Z. N. ve Şahin, A. E. (2012). *İlköğretim öğretmenlerinin kontrol düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, Z. N. ve Şahin, A. E. (2016). Sınıf yönetiminde öğretmenlerin kontrol düzeyini belirleme ölçeği. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 30(1), 31-42.